

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „*Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej*”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa
Wyższego

w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Włodzimierz Wołyński, gubernia wołyńska, Cesarstwo Rosyjskie;
obecnie Ukraina

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Древлехранилище Православного Свято-Владимирского
Братства в г. Владимир-Волинске {Muzeum
Święto-Włodzimierskiego Prawosławnego Bractwa we
Włodzimierzu (Wołyńskim)}

**Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub
organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna**

Religijne/prawosławne bractwo o zasięgu lokalnym.

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Muzeum prawosławnego bractwa religijnego, zbiory głównie o profilu religijnym, otwarte dla zwiedzających. Zbiory składające się z obiektów religijnych, archeologicznych, a także fotografii i rycin, funkcjonujące równoległe do biblioteki

Daty działalności / zakres czasowy:

1888 – 1911 (niewykluczone, że do 1914 lub 1915)

Dostępność

Dostępne (wg słów O. Fotinskiego, z pewnymi, nieokreślonymi utrudnieniami dla odwiedzających)

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Patrymonialna

Rodzaj pamięci

Rosyjska, prawosławna

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

Historyczny: pamiątki/relikwie, obiekty archeologiczne, numizmaty; kultury: rękopisy, książki drukowane; artystyczny: malarstwo, rzeźba, wyroby rzemiosła artystycznego.

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY	Nie istnieje	Diakonikon soboru prawosławnego (Uspieńskiego = Zaśnięcia/Wniebowzi ęcia Bogurodzicy) we Włodzimierzu Wołyńskim
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	X	X
GODZINY OTWARCIA	X	X
DYREKTORZY	X	Emelian (Omeljan) Dwernickij, od 1888 r. do śmierci w 1906.
ZARZĄDCA	X	Święto-Włodzimierskie Prawosławne Bractwo we Włodzimierzu Wołyńskim
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptow any)	X	Przystosowane pomieszczenie

INFORMACJE HISTORYCZNE:**Zmiany w nazwach:**

Nie odnotowano

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Podobnie, jak organ założycielski, muzeum miało działać w celu wzmocnienia prawosławia na zachodzie Wołynia, ochraniać pamiątki cerkiewne oraz dokumentować te, które nie trafiły do zbiorów.

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Włodzimierz Wołyński i okolice

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Święto-Włodzimierskie Prawosławne Bractwo we Włodzimierzu Wołyńskim, które założono 20 XII 1887 r., a zaczęło funkcjonować 1 I 1888 r. Organizacja religijna powołana do szerzenia prawosławia w określonym regionie guberni zachodnich (możliwym chyba do utożsamienia z eparchią włodzimierską).

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Emelian (Omeljan) Dwernickij (1838 – 1906 r.), kustosz od czasu założenia placówki w 1888 r.

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Święto-Włodzimierskie Prawosławne Bractwo we Włodzimierzu Wołyńskim, które zaczęło funkcjonować 1 I 1888 r. Organizacja religijna powołana do szerzenia prawosławia w określonym regionie guberni zachodnich. Ściślej mówiąc, to muzeum działało przy bractwie.

Szczegółowa historia instytucji

Muzeum rozpoczęło swą działalność w następstwie powołania do życia Bractwa Prawosławnego we Włodzimierzu czyli 1 I 1888 r., choć formalnie ta organizacja powstała 20 grudnia poprzedniego roku. Opiekunem muzeum (i biblioteki) został przewodniczący bractwa Emelian (Omeljan) Dwernickij, który pełnił tę funkcję do śmierci. Siedzibą placówki został dawny diakonikon (riznica) soboru katedralnego we Włodzimierzu (soboru Zaśnięcia/Wniebowzięcia Bogurodzicy). Wiadomo, że na powołanie do życia muzeum i biblioteki przeznaczono ze środków bractwa 185 rubli, zaś na organizację wystawy cerkiewno–archeologicznej w Łucku asygnowano 394,90 rubli. Bractwo wzięło też na siebie zamawianie fotografii obiektów starożytności cerkiewnych Wołynia, które włączono do zbiorów muzeum.

W wyniku nacisków ze strony archiepiskopa wołyńskiego Modesta rozpoczął się proces stopniowego ograniczania działalności placówki. Co do transferu zbiorów zob. rubryka „Zbiory”. Jak się wydaje, muzeum niekoniecznie zakończyło swą działalność w 1911 r., skoro pozostałości kolekcji ewakuowano podczas I wojny światowej (w 1914 lub 1915 r. do Charkowa).

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

Skoro muzeum ruszyło wraz z rozpoczęciem działalności Prawosławnego Bractwa św. Włodzimierza, to znaczy, że jakieś przedmioty zostały już wcześniej zgromadzone. Wiadomo na przykład, że prof. A. W. Prachow ofiarował ok. 100 fotografii i negatywów z wyobrażeniami wołyńskich starożytności cerkiewnych. Przyrost kolekcji można śledzić na podstawie jej opisów, autorstwa E. (O.) Dwernickiego i N. Teodorowicza (zob. rubryka: Bibliografia), a także spisów nabytków publikowanych na kartach poszczególnych roczników czasopisma „Волынские епархиальные ведомости”. Tak więc na przykład z numeru pisma z 11 sierpnia 1889 r. dowiadujemy się, że od momentu powstania placówki do 1 I 1889 r. napyłyło 65 numerów różnych obiektów artystycznych i archeologicznych oraz 12 rękopisów i starodruków (od XVI po XVIII w.). Zbiory placówki systematycznie rozszerzały się. Zgodnie z założeniami przedstawionymi w statucie Bractwa, placówka posiadała księgę inwentarzową, w której osobno miano wpisywać obiekty trafiające do zbiorów na stałe i oddawane w depozyt. Tamże stwierdzono, że muzeum koncentruje się na zbieraniu: dawnego wyposażenia świątyń (resztek ikonostasów, ikon, naczyń liturgicznych itp.), rękopisów i starodruków cerkiewnych oraz fotografii, grawiur i opisów starych cerkwi Wołynia i ich wyposażenia. Ekspozyty były prezentowane w witrynach, szafach i w innych elementach muzealnego wyposażenia. Na ich przygotowanie bractwo wyasygnowało w 1888 r. ok. 63 rubli. Podczas remontu soboru Uspeńskiego (1896 – 1900) zbiory były przeniesione do jednego z włodzimierskich monastyrów.

W VII 1898 r. odwiedził placówkę znany muzealnik żytomierski Orest Fotinskij. W krótkim sprawozdaniu zaznaczył on, że muzeum włodzimierskie jest znacznie bogatsze i zdecydowanie lepiej prowadzone niż łuckie. Według jego słów znajdowała się tam masa interesujących przedmiotów z wykopalisk w soborze Mścistawowym (Uspeńskim), w tzw. „starej katedrze”, mogiłnikach znajdujących się w okolicach Włodzimierza. Poza

tym, placówka posiadała stare ikony z wiejskich świątyń powiatu włodzimierskiego, piękne przykłady dawnej kamiennej muratury (zapewne chodzi o detale architektoniczne), pamiątki życia domowego, wojennego, a także ciekawą kolekcję numizmatyczną. Żytomierski muzealnik pochwalił przejrzysty sposób eksponowania obiektów w witrynach i ich objaśniania. Nie spodobała mu się natomiast ciasnota pomieszczenia, gdzie kolekcja się znajdowała. Należy przypomnieć, że oglądał ją w czasach remontu pierwotnej siedziby w soborze, gdy okresowo przeniesiono ją do jednego z miejscowych monastyrów. Zwrócił się też Fotinskij z wysuniętą przez arcybiskupa wołyńskiego i żytomierskiego Modesta prośbą o przekazanie do tamtejszego Muzeum Cerkiwno-Archeologicznego pewnych obiektów. W rezultacie w 1899 r. do Żytomierza trafiły z Włodzimierza fotografie i dublety. W 1911 r. część zbiorów (w tym 100 rękopisów i ok. 500 starodruków) została przekazana do Wołyńskiego Muzeum Eparchialnego w Żytomierzu. Pozostała we Włodzimierzu część została podczas I wojny światowej (1914 lub 1915 r.) ewakuowana i trafiła do Charkowa. Są one przechowywane w miejscowym muzeum sztuki do dziś.

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Brak

Strategia pozyskiwania zbiorów

Dary oraz zamówienia (chodzi o fotografie)

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

Członkowie bractwa, w tym paroch brackiej świątyni, Daniel Lewickij; zapewne w 1888 r. prof. A. W. Prachow ofiarował ok. 100 fotografii i negatywów z wyobrażeniami wołyńskich starożytności cerkiewnych.

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

Nie stwierdzono

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

1896–1900 - okresowe przeniesienie zbiorów do pomieszczenia znajdującego się w jednym z monastyrów włodzimierskich;

1899 - do eparchialnego muzeum w Żytomierzu trafiły z muzeum brackiego we Włodzimierzu fotografie i dublety;

1911 - przeniesienie części zbiorów do Wołyńskiego Muzeum Eparchialnego w Żytomierzu (w tym 100 rękopisów i ok. 500 starodruków);

1914 lub 1915 - ewakuacja pozostałej części zbiorów do Charkowa, gdzie przechowywana jest w miejscowym muzeum artystycznym do dziś.

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

W diakonikonie soboru prawosławnego we Włodzimierzu Wołyńskim, czasowo (1896 – 1900) w pomieszczeniu znajdującym się w jednym z włodzimierskich monastyrów.

Wystawy czasowe

1890 - wystawa obiektów ze zbiorów placówki w prawosławnym soborze w Łucku, pokazywana z okazji wizyty tam cesarza Aleksandra III;

1899 - grupa 34 zabytków z muzeum pokazywana podczas XI Zjazdu Archeologicznego w Kijowie.

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

Дверницький О., Краткая опись предметов, находящихся в Древлехранилище православного Свято-Владимирского братства в г. Владимире-Волинском, Киев 1892.

Теодорович Н.И., Город Владимир Волинской губернии в связи с историей Волинской иерархии. Исторический очерк. В память 900-летнего юбилея Волинской епархии, Почаев 1893, s. 193–206.

Opisy przedmiotów, które trafiły do zbiorów muzeum pomieszczane na kartach poszczególnych roczników czasopisma

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

Brak danych

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Uniwersytet św. Włodzimierza w Kijowie; Prawosławne Bractwo Podwyższenia Krzyża św. w Łucku; Towarzystwo Badaczy Wołynia w Żytomierzu; Moskiewskie Imperatorskie Towarzystwo Archeologiczne; Komitet Cerkiewno-Archeologiczny w Smoleńsku

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Włodzimierz Wołyński i okolice

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

VII 1898 Orest Fotinskij, muzealnik z Żytomierza

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

- Археологическая летопись [Южной России], [w:] „Киевская Старина. Ежемесячный исторический журнал”, R. 18, t. LXIV, 1899 (май), s. 106–121 [wydana także jako odrębny druk i oznaczona wówczas jako tom pierwszy].
- Дахненко Л. О., *З історії формування колекції Волинського Епархіального Давньосховища*, [w:] *Музеї України XIX – початку XX століть. Збірник наукових праць*, Київ 2005, s. 84–99.
- Дверницкий О., *Краткая опись предметов, находящихся в Древлехранилище православного Свято-Владимирского братства в г. Владимире-Волынском*, Киев 1892.
- Гаврилюк С., *Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підлашшя (XIX – початок XX ст.)*, Луцьк 2008.
- „Исторический Вѣстникъ. Историко-литературный журналъ”, t. LXXXII (R. 21), 1900, nr 11, s. 756–758.
- *Каталог Выставки XI-го Археологического Съезда в Кieve (В здании Университета св. Владимира)*, Киев 1899.
- *Отчетъ о деятельности Православнаго Свято-Владимирскаго Братства въ г. Владиміре-Волынскомъ за 1888, 1889, 1890 и 1891 г.*, Петроградъ 1892.
- Теодорович Н.И., *Город Владимир Волынской губернии в связи с историей Волынской иерархии. Исторический очерк. В память 900-летнего юбилея Волынской епархии*, Почаев 1893.
- *Устав Свято-Владимирского Братства в г. Владимир-Волынском*, „Волынские епархиальные ведомости” 1888, nr 3 (21 stycznia), s. 116–121.
- Василевська С., *Добірка матеріалів архіву Свято-Володимирського Братства 1898 – 1899 рр. з фондів Волинського Краєзнавчого Музею*, [w:] *Волинська ікона:*

питання історії вивчення, дослідження та реставрації.
Науковий збірник, Луцьк 1998, s. 18–21.

- Василевська С.І., *З історії Володимир-Волинського давньосховища*, [w:] *Музеї України XIX – початку XX століть. Збірник наукових праць*, Київ 2005, s. 269–270.

- „Волынские епархиальные ведомости” 1891, nr 7 (1 marca), s. 239–244.

[inne numery „Волынских епархиальных ведомостей”].

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Волынський Краєзнавчий Музей м. Луцьк, РА – 737:
Православное Свято-Владимирское Братство в г.
Владимир-Волинске за 1896 г.; РА – 738: Православное
Свято-Владимирское Братство в г. Владимир-Волинске за
1897 г.; РА – 739: Православное Свято-Владимирское
Братство в г. Владимир-Волинске за 1898 г.; РА – 740:
Православное Свято-Владимирское Братство в г.
Владимир-Волинске за 1899 г.

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

Nie stwierdzono

Ciekawe cytaty

Brak danych

UWAGI:

Brak

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Dariusz Dąbrowski

Data sporządzenia karty:

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

Warszawa, XI 2017

Łuck, II 2019

METADANE* (wypełnia redaktor portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	

AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA	